Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Remonstrantie ofte Verbael - Cod. Karlsruhe 478

Gysels, Aeronaut

[s.l.], 1638

[Text]

urn:nbn:de:bsz:31-145063

Visual Library

Van voor Jemden Rechtenlyt aen nemen.

Sedenmaende de voorgaende Geschiedenisse door onse soo groote macht en
minste vande vijanden voor goed, als oock niet geen Schade hebben,
dat wederomme is gebeurende, als alle Jan Moore schijn
soo geschiende den Hartogh van Bangalla, dat van dengh Portugesen
met eenen sijde kent zoo sulcx ook soo Jaer als in Batavia wel
dat gebeurden is, geweycht wart, hetzij ist gelargeert, Ist zonder over
genomen, dat de Portugesen volgende schrijven van Baarendrecht
medenen, noch wel sullen moeten geschiedenis, wedder dat drie daagh
naar ons vertrecq van Java, dat ons primo mey gewesen is, sonder
geweer wedert hun, 3 Lyche schepen van Mondaigne, sijnde verbeynigh
hyt naar dato, 5 schepen van Malacca, Jaar in Baar, met veyhun
en verbeyden, sijnde alle Jaar groote Moorsche daar volgende
der geinteressierde Eeuwen, tot den Hale toe Insitten.

Doch en kan ick my contrarie niet gewelt van wellen, mit immagi
nerende, dat door dese onse geschiedenis onder Jemsche Kracht Eenig
gehouden sullen wesen, maar meest sie nader vertrecq van onse
Schepen, alsoo noch bynaes, Bangas door Hertogh de vlot comen naar ons
sinde naar goede verfeschermgh over Land, Pedamaes ons Java
sinde, indertijd geenigh ~~[illegible]~~ de voorgaende onde Lenyt genoomen sullen
hebben, sulcx soo synde door ons Ed. Heer Heer abrenoomen fabrieken
sinde te vernieuwen in Myn ongemeen Gedroogh vaarens.

Hoe den Commandeur Coeck, by Instructie is Delaet gewesen
den Expedioeymen Jozan van Twist, in Legatie aen Vilicyonsche
Commek of Steersonde, ommen te onder, aen wat Legatie of
Handel in syn Commekzijck sonder mooyen valle, Ook hoe zijnen
des selfs is inclinadie tot den zoortnyssen vaarend, oere
of Lyndsyden sonder vers, vaanden wey Java te maken geslagen
Deselve Stadt te beseyden, nae Denis Lyden mede de
mallaccaers dienen; is ons Ed. voorleeden Jaar aengeschreven —

Hier op is gewolcht, dat naart Arrivement voor Java, Deselve
Commis, die in Verbeyd Sorlaet is, van twist met Eymont
sinde Jaar voorbeyt naar de Cyll vertroken sijnde, gedanwerd is
daar sder aengenaem Cyden Zoverdenen vaart, Ook Hem alle
bemoeyenis is gewesen; oock Gemeenen aenden Commek van
Vilicyonsche gehouden, die Hem Deyde ex coomen, Ook den
Gewent Hoet, den Vestigens sijnde oock Smaeckt in onse voor
slach te zeeden, Jock of van twist de Saeck met sijnder
voorgeslaet in Hoet, als voorgeset, dat aen Eenen
grootelijcq wey Coll; Den liebbers Handel, wert ons dessel
verymt, Hiermet tot genoegen, als onder goeder Schickingh
verleent, Ook volgende deselve te voorgewen, zoeyde van groote
Negotie. geyeyden

Interim

Ontdeckt Den Commck Tot Gelot dit, met den goede meninge dat
hij met hynne [illegible] maecht, soo te voor, alst te Padt, begonst sijtten
1623. sonder yderen Bonnen, ende op t Arriveinent van onse schepen
Doch wilde Gelxrimyt hinder adtacken, uit voorder Lessingh ende
by verordeninge dat Lot [illegible] d'Hol [illegible] vant geemen dat daar
gevonden sonder worden Hom de Hol [illegible] vant In comen vant
lant te die [illegible] of [illegible] nit nich In sullen Gebeuren
dat hynne meninge is, vey Hom mede te lauden sonder Al bisteen
daar tot onse macht Bevermoyt te swack, te [illegible] dermyt
sullen aen VOC Ge vey t oordeel laeten, Dat te gedenckten stadt
ont met dese Commck met meer dan te veel gemyai dat hebben
sulex in ander soichen de Reyuie zonder vrendeinde, veel finder in
plaetse van voorderen baaren sonder, Dat hij de portuyesen komt
soo nies syn alst ont de moeren In Amboyna te derken, Be
verordeninge daar vooren veel Bonnen sonder, alsoo sulex vrder all
onder der portuyesen gebiet subject syn, dat van Baaren stadt
gelowiert, ende met door ont ons geschiet, oock door de portuyesen
trouweelen, ende Inlandse invasie, steen veel volcks, Ende te beyloon
zijn van Hartten gebanimeert, naer dat district afvideren ende, slechten de
matten ende van twist sien oder gedisconteert, die selve te
Reynaerde van dat Siliaxoneerder maecht, te Baaren soldadesche
licht acht, dat den hij sal leeren, Inredenen van gedadenen
Gebruchayen, vorder Hom wedersteyn padren verdeert te
veert voort denen conden comen 700 Rhadellen gebeuden,

Dit Cappitael ter selver syt voorden Mallebaeters handel
gedistineert, ist door oorlaeck dat wantt maecht deonse
delyck vaet, ende [illegible] schepen al Ritteren Dat hij
in vringurla verhandelt, dat daar den redelycke Avance van
75 p.cent of 1/2 [illegible] Sell gegeven hee [illegible] te
te gedenckten stadt, dit Jaar al vededer den onder yangh gaen
sal, hin vaaren den meer gemelder Siliaxoneerder begent Soo
de vercappens inde Hant Ram; andersint stadt te denken dat
hij ont met soo veel alst voorleeden Jaer in maecht Cyaldeers
sullen, alsoo ont kennelyck hij Dat verschijnde vrenden gatzjen
ox slaeten hebben, oock niet vredenpt in vaer voorden vloot
daar coomen, alsoo lade verstrecken ist hee sprouw van Silleen
gearriveert vaer, soo dat deses Mallabaeters handel groot
gedenckten heet [illegible]

Op vringurla, sijnde den plaetse dicht bij Soo daar onse
onse Schepen vaeren te verordeninge Jaeden, dat onder den Siliaxoneerder
gebent stadt, meent van Tellist Jaerlicx 3 of 4000 quintalen pepper, dat dunjt te, sonder te geeomen vooren
sulex de tirquid van Coymanskay, meer goed maeken, de
commaeck te daar redelycke vey te [illegible]

Zeylon

Wat oordeert den Ed. Heere Commandeur Verckerwoll, Heer Jordan Carel Reynierts, opt schreef wonder Zeylonsche saecken sij gegeven, sullen wij E. Ed. comen voorgeven Ende Sondrasche Pulliet +

Sie dan hier mijn gedachten, dat ons Jordanus Carel Reynierts, sijnde de Coninck van Candi de verstoek, ons deze Matteris geleert, ende mede alsoo door gemuldeerde Gaiden, met het Rangael ende sekix voor de Kaart van Jovo adnydzaet hebben de voorde gelaten. Ende voortmijdsch met Ceylon tijck, ende langs de Zaukse Cust van Indien, sie voo dat mij bij Jemsel Gaiden verder geopendaert, sulle verclaeren, dat volgens haar alle de sel die seggen, indt swaerste de ophermitsijt der verdell sijn, Jaa de Zaukse Cust van Indie, in Kort, sulle voll minimatij vol. de soldaeten die in veel Jaeren gedient, grayer gemoet hebben, haar ontaeling verstoeckt, sulle den dienst Jordanus adnde anderen et sijn gedan, sulle maeckeert Al Tilleuij verstoeckt, alsoo den Roxyder of de Coxlinder niet meer in vrijs Contrieuiers verbleckt, commer door die van Ceylon, sulle verstreckt worden, Jaar de soldaeten soodaenigen ontgeldenisijt hebben, Jovetaal doen dat die verdraegelijck is; sij verlaeten de Lexties, loopen stand vaeren in, spoelgeeren de Coxlinders hunsch, sulle verdeeren alle vaetten om te sijn, sulle dat de Coninck van Candi sijnt, deze sacken vaar te vellen mienen, sulle ons gedes Condisie Adnexeel deeren — Dat, —

Ende sulle ons hoore van mede participant sulle Camdel zaeck te worden, voornemen vaar, die Heere te smeeden te vijlen die hebben, derhalven den Jordanus Carel Reynierts en gedecommandeert. Die Heer de valck met den eequaden Pachin Parkloon, adnydzaet Coninck in Ceylon te sonden, vergeuet deze sacken met sijnen mijgt te tractieren, en voor Jovo den Ed. Wildervoet die gepas deeren te Rapport deeren. —

Bij Adrijen van Jordanus Reynierts vernemen, dat de verbindinge voort gaeck nemen sonder, en tot vereijsch sijnde oock al derrewaert Ed. Heeren hadde, sulle dat maar demet de verbindinge vant Dundel Heer den valck met den vigilant parkoon omdeer legatie vaar te nemen, sulle den Heer Wildervoet vant geraeldeert adrijt te geven blijf. Dat Heeren, Hem die de Heer geweeset deeren sacken die goet geeind tot goede Marchijt hallen E. Ed. Dinaeck tot contentement geenonijs vernemen. In somma die sulle Dat onsen oordeel, ons onsen vrijant, mijt voorts Occasie Adeeren Dizaet alles in Ons Heyenwoordige Edinvoor —

Commandel.

De Commandelsche lacken gaen tegen voordeel, veel laetrouwe
min in kniff, de leyggen, de Engelsen, dat ons dreigen
lijcken ook, oder soo; die sij mit vorijnen Engelsen, sude ook te haeren
traeden, sladen, stoten, ja gedwangen sotten, Contanten af
partijen, sude voorder mit haer doen wat willen, sulcx hardt
valt, sude dese moedige daeden mit, derhalven dat
noodich vaeren om oorsch mit meer intelen predicamenten
verwallen, dat den tegenstaendt gelendinge aenden Coninck
gedaen werden, waer door sij todromende ook te mijden Credijt
bekomen souden, sude voor alle in vrede dergoverneurs bestendt
blijven, ook ons ter clagten beter aen genoomen sullen worden
alle wel voorsichtich te gelijden, sulcx dat dese bestendigheyt om vre
heyden considerabele addenda voodich, ja, de daer mit, maer
alle langh gewacht wordt.

Vandesen taert waer van dat in Ceylon tot Batavia aengelangt
de sommie van 6000 gulden, daer tegens ontfangen hadden
4460 sulden bestaende in specerijen, andere koopmanschappen
sout sude eenige Contanten, tsade alzoe wel geteelnum der
voorsch dit gelouden lastgelden, mits mij, min alle, te commen
sout sonder te sudden waeren gendoetsaeckt omt te dunc
noodsaeckelijcken op deposito te geven 1½ sude twee procento,
te lichten, Soo dat den Coopluijden daeruijt geegenen
voorsien den geelen mogen te gebruijcken den handel mit stillen
stat.

De Coopluijden mit dit gewoest sijn ommen soo begaeren naer
de haeghen alle eenige op de Cust van Indien, daerom mit die
daer waemeeren sal den geordonneerden prijs Scoepen willen,
mit te veel en commen, ofte geslouden sullen worden.

Rotzen sien om Contant om de Engelsen ofte te dunken
geen voordeel in te nijmen, sulcx dat den verlies vande
geen voordeel in te nijmen, sulcx dat den verlies vande
kijsermuy soo in deen, alle coopen die daer veel getrocken te,
gans quadtlick komen sal door den slaeven mit haeghen, nooten,
en Cinnoot sout, als compt, sullen moten goet maeken,
sneyden.

Wij blijven noch al van sewoelen dat de Engelsen
sude deenlegen handel mit den Coninck, Jaa beeden dien
aengaende vroemde Imaginatien, ook matchen maeken
dreen wijt, dat sij den mijl moten, sude mit langer gestach
commen, dit sijn al maer praetgeuten, die veel Jaeren
geduert hebben, en blijven dichter de slaeven, die voij weten
moetten

moeste geduld. Naar inhoud, forbiscalen dude aan de voor
hade onmoedige laste te draagen hebben, waar door ons Comp.
verbeydende vort, te de stere one of te de winste te continuerd,

Besaiert was mede mijnen Heere, die soo van Paliacatta,
geschreven wordt, goede partije Diamanten door onder ingekocht
sonder hebben; hiere bij ons bindende geduydelick te laeten blijken
hen den wederpaetsche dat aenderen de dusulcke Diamanten
met den Capitael van de Cordaelen op deposito blaeft sijn
tot de waerde van 8 à 9 pagoden diamanten krijgen, bij geen
bekomen connen, oock den veder soo verbijnen voor ons alle jaren
op geholden is, soo dat dese aenderen saeken haer bedencken
hebben dude Comp. Dienaeren of die Coopluijden, sonnijlen
oorsaeck van Mr. Snoeijen geduyden vaent op ons dijnen van
100 Cynll verbijnen of mede gekomen hebben.

Op de Custe van Coromandel was bij de Engelse
bedeelen van A 1637 geexpedeert Middel Kaamenten
Machilipatam ..... f 171557: 7: 6
opt Comptoir geleerd in Paliacatta ..... f 211163: 16: —
compt Kaamen ..... f 382721: 3: 6
De Endrachtelijcke ingekocht met selve Faeren
comen te bedraegen ..... f 05394: 16: 11
Somma comt Comptoir winst ..... f 297326: 6: 11
Dat wel is dude noch voorseeker Schrijven sijn dude noch augmenteeren
sonder, soomet de Kaenckeninge dude swaeren Sijtreeten in de
beta den waeren sulcx tot beter geleydenis sijnen sijt moet
hebben.

Den Peijnsen handel geleyckoeft door die van Bengaalen wordt
door de Geerdie vanden Governeur van Paliacatta (in
vijnen doen yeder genoegen genomen wordt) beginnen te waer
genomen, verhaelden daeruijt van daer bekomen mit bedrijf,
dat den selven handel Kamenten in Peijnen A 1637 beginne
als voorseijt was geschreeuwd, dude verbijnen min alle 37 C
Cynll was geavanceert, dat wel is verstrijdt dude bij schaar
voor dato, alwaemede maer ontrent de 8 Indigent Cill
waaren ondergekomen, sulcx dat hier mede sijt goede
voorseijt sulle vallen, doch wordt hier bijs door moorden
dude onderen die geloot bedel deed comen te Selepen mijn
geaneegdijt, dat daer mit meer dan 1c voet gewaer geworden sijn,
doch verhoopt mitter tijt alles op denen beteren pooi gebracht sal
worden, daer sijn de saeken oock naer een begoeste te stellen,

Ende was gemelden Governeur voornemens, onderdoorsicht
tenden Cooijman Matthijs Schuyters, die daer goede diversiteit
hebben

Bengaelle

Jn Jnwoeden, soomijn wel hebbe laeten onderrichten, sonder datse vrijwillig te doen wesen, sulcx oock gecontinueert hadde wesen, wegh den schip handelingh door de Jnwijnen Mooren vandaer op Cormandel, als andere plaetsen geduerende wesen, den aenlijn sij Baex mit de ons sulcx Jnde Commerchelijcke stadt Aca, alwaer sijnne geijt sor sonnet, vnder goede sijcherheijt, 600 pr. ebuto avando tot Mallapatam of Palacatta te gaeren, in welcke voijge sooals sommige sinde tonnen gendgotiedt werden, waer voore W gelden die in voorgeure muint Oostindiaenschen bot lacht, inde mit vrijt geweest mach worden, Baex tot geteert voor 3 a 4 maenden gemist, inde Jnwesens in Ostagie ebeurjt, oock bijde Comp. volgende d'adrijs f 32601 B. 18 sijnwerd is — deyrot tiedt, sulcx dat de vemis sijn Jnde bij geadeert tot saemen gevaeuteert is de sommen van f 69502:17:10 dat goeden kan Hebbende sterkt van deses landt die noch sijnt geborgh sedeses dinc geweest sijnde, falle meerder voordeel — deuen sacc.

De onbehoorlijcke proceedijnge Jn Bangaelle lijn W E E d — oock voorgedan Jaer int lange inde breede adnijtsijreuen, die voor noch in vooriger plant bleuen continueeren, — inde tot eijdenst ontjoen vden Baex geijnwoordigh in tijdrij, — Jaer vorijnich te dode valt, inde alle mede Jnwijns smaet inde overlast hebben meeten — deuogh, sulcx dat de voorjaerige Heeren gelegeede af — vrontlijs, haemiuteet in onrijs W E E d — geneonsiaen ellent onderdraetelijcke sijn, derhalve — ode gewonden vm ons sieet mit, overt hoo — d te laeten hadden, — Jen mede — emolt is Jowerneur — deecommandeert daermee te voorsien, Goodanigh ordere te stellen, als die matterie noodigt, inde ons den Raeuddeere plaetse wij sieden, inde ons becommeert tot ge laeten beuel, dort pasteen — De portugeesen mede quartieren den primepaddes Heere, Jnbaeren Natsonagie, die Baex mede sonderlijcks onder sijn hebben, Hij neemt Raeuddeeldeant hem begeuen deelen mit en doorde landt, —

De factie Sonbort Cleen Hollandia inde voorborgh gaedde Jen — Jouden — Rijmiers onder commando van opper — tooxman Compagnie wel gemist, naa de — ol van Ban — gaelle gebonden, onder Jouden Hallagie te becommeer — — Jaelia — De te weeder, Baer Goorlijcke straf — Hadde quaade inde Goeldadigen mooren Jaer van mede te — laeten geweest, waer sij nu Comin — ne noch moyelijcke hierm — arsten

Jn

In achten, dese te hoopen, dat d'gyntrosseerders desen modwill
int hoofd sullen hebben, Konigerd, Dont bedrie Contentement
Edoen alle tot nochtod gedaen hebben, alle welcqüe prot
Ideurers wy verhoopen mogen in Pegüe, alle andere plaetsen
gedwedt godt wyt verdrechs sullen, —

De avanse opdese plaetsen vbaaren soobey, end hebben in A.
mede alle 10403: gull gerendert dat wegynsch is, —

Wat belangt den handel Inn Arracan, daer met het tedelyck
Arracan Jock aviseert vermonderen, dat de reddelantsche tegentate
daar seer begonde te minderen, end tot derhegtenis te geraeken,
daar tot onse reaete by wylen sele — ook tot
end longeskyell hmyt hoenden eenige of dit sinnen sulex
vercortacht, te mede om dat alle goeren (de ook de Indiaensche
hebben mede sel — wyandes vaudes drancke sijn, soo coemen onse
tegenbelle blie, —

Dit dan soo'sy, dese plaets is ons meest soadiens, dat
die den tegenaeders van geemyt een slim gat, met verlaeten moyd
end tempt oock seer aenalyck, dat wy alle pemeen end de
poortuloets in Jaarlands veel verdriet sullen, end pedenteer
minste tydoogen, kaemen vry yeden merckt ox onsse vaderen
vbord en die mede naar hyt gelegentes: met gerettis en ge
datt, sulex hy mede soon, end tempt deze daeling de kysingh
ox — edens vaaren mede In consideratie alle ox de graeuw
dat soo nyt eenige andere insichten den reys gedreedert
verdt daar voor geen — de dol antis comen — eschuwen,
Jock is den Rys van 36 gull gull p. last verdraetelyck
tegen ox andere plaetsen —

Den Jaaret 37 vaet tot Battavia gearriveert, de verschynde schepen
vollaeden met reys Slaaven end andere Kostyckheden van daar
gekomen, de vracht van 230 end 600 gull, gelyck ook
oock int wyt loopen uitmoetet is, soo sien conde wel de tot
Schepen sulex Rutten de reys de Jongste adviesen in Arracan
boven alle oncosten gevaert dat de somma van 1237
dat vegynsch is, maar comen de oncosten de vinsten — die
1107 24 gevoegt sijn te tegenaeders, door oorlaeg tegen
vaderlaenden Jaar hebben gemaeckt de vertimmert is, dat
voorsten Jaar end minder maar der mede sulles mogen vol
treden,

Item vaeren groote hoopen gegeven derlangs est — Dit zyck godde
naeyn groote begenadinge end sindtlyck hyrattes de genaemde
Emmoeto limes, dat door gaeuw Indies soo veel alle int vaederlant
Conrant vaaren is tot Siviellen reys te beromen sal vedpen,

Staten

Slaaven zijn hier mede/ende de Comy: voor alle diende/ tot dienst
redelycke prijs te bekomen/ alsoo Ordonnancie door maleiaeuder/
geen twaelf — de statelijcke comenttie of/ dock zijn die door den bant
Rolle ende dommen menichte/ die hier in Banda daar geboren zijnde
geestes van den Heeren Hoofden/ sulcx datom t dienst alle landen
dese plaetse in acht genomen dient te worden/

mallacca De beschiinge voor mallacca/ blijft in vongen alle voorige
Jaeren Continuiren — dat om redenen soodanich vergroot De
verstercket alle dennijsmet sonder verminderinge landen landen
hier te comen geschiedt/ sulcx dat Heyden voorder tot stelve van
vaartuyg heeben Hetgeen Cloncke ende wel genoot deede Jaeren
voorsien mit ende de 250 soppers/ soo soldaten als Gooten geschiedt
Jaeren tot hier — Ende ship den begaemmen Hoofd Saloncx/ ba
stant begeert den Cijdiaer wel te sonden/ zijnde die vanden
Commandeur/ Cornelis Symonsz/ dat den vaecker te vergaeten
dien lich man ist) mit twee zwaere stuecken de 6 ballen geand
mitsgaeders de voorderen kol ende ende saloncx/ zijn Jeder mit den
zwaere stuecken van vijf tot sijf soo mit statelijcke als Jeder
bar — / sonder tijden verstrijden/ die 1 ste vertrock zant accom
mandable Hoofd soodanich vaertuyg die/ lich en noodich
zijn/ sulcx dat de schepen mit 1111 de daer vertrekende of
mit Hoaxten omslach vreesse ende ontsach baeren/ waar door
ons wijanden veele gedwongen worden Haeren Conrel die
naar — door de dat gevoicht wel wellen — door sunder straf
Bij Baaly Endmen/ dat haar die Compriddere mede/ dat
vallen dese sacke swaer die qraalijck mit gemiddeld zijnde
den vaeren wat Epidromonarit verschijnen geschulegiddert
comen worden —

Ick en kan mede niet vaarlaten middels te vergaeten/ Hoo
lonwelke dat tau dit mollon voor de koeke gelevert hebben
in alle kreddeken waar zijn ebnart ende ebiete/ Jaa sulcx dat
hem drie oorlogs lusten inden Grant gehoort zijn/ den
genoomen ende vier Jodij vlenchten hebben/ Ende vier andere
in den Heeren soo veel gehoudt/ dat die geredden van goede
nijt comen/ Ende ontsete — Den Grant daar inge
Bij haar geweerdert/ om lonce dennen morgenjeckt weder
door de monsoet naar Mallacca te maer geeren/ dock soo
daanich van Bongen Bij mijdrie/ alle quetsuren gemaetten
geweest/ dat vande 250 Gilles daar onder 100 blancke
vaeren/ ende mit dese Armaede nijt Mallacca/ geloopen
maer 9 Paerloom soo geleert worden/ te vinnen geleert
sonder

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST